
Homosexuella föräldrar med barn

Ett pågående forskningsprojekt

Karin Zetterqvist Nelson

Margareta Hydén

I det svenska samhället har en i många avseenden dramatisk utveckling ägt rum när det gäller att definiera grundläggande sociala band. Kärnfamiljen, med det heterosexuella paret som bas, utgör fortfarande det centrala familjeprojektet, men intar inte längre monopolställning som enda möjlig familjeform. En liknande utveckling har ägt rum över hela västvärlden. Vi kan idag iaktta en rad andra familjeformer där föräldrar och barn möts under förutsättningar som är annorlunda än dem kärnfamiljen har att erbjuda. Styvfamiljen (Larsson Sjöberg 2000; Levin 1994), en-förälderfamiljen (Bak 1997; Phoenix 1991), samt den homosexuella familjen (Tasker & Golombok 1997) utgör några exempel. Styvfamiljen och en-förälderfamiljen har under de senaste decennierna blivit väl utforskade. Det omvända förhållandet gäller för den homosexuella familjen med barn, som i svenska sammanhang utgör ett i det närmaste outforskat kunskapsfält. Denna familjeform är emellertid inte enhetlig utan omfattar i sin tur en rad skilda konstellationer, så som styvfamilj, ensamstående förälder eller homosexuella par som blir föräldrar tillsammans. I den här studien är intresset riktat mot på den senare familjeformen, som vi fortsättningsvis benämner homosexuella föräldrar med barn.

Studiens syfte och centrala frågeställningar

Det övergripande syftet med föreliggande studie är att fördjupa förståelsen och bredda kunskapen om familjer med barn som tillkommit inom ramen för en homosexuell relation. Barnen står i centrum för studien men föräldrarna är huvudinformeranter. Den specifika familjeform vi avser att studera ger underlag att utforska ett familjeliv där traditionella antaganden om vad en familj är, upphävs i flera hänseenden. Här ges möjligheter att närma sig nya former av familjeliv och dess villkor och betydelse för familjemedlemmarna. Det rör sig om föräldraskap, vårdnad, organisering av vårdnad och umgänge. Studien ger också möjligheter att studera barns uppfattningar om, och sätt att agera i, en familj som av omvärlden betraktas som annorlunda. Därutöver bidrar studien

till att utifrån ett genusperspektiv ställa frågor av både teoretiskt och empiriskt intresse. För det första: synen på manligt och kvinnligt i relation till föräldraskap ställs på sin spets i familjer med två mammor och/eller två pappor av samma kön (Dunne 1999). För det andra: barns sätt att hantera könsidentiteter i relation till föräldrar och medföräldrar utgör ett ännu outforskat område i forskning om både "nya" familjeformer och homosexualitet i ett kulturellt och socialt perspektiv (Herek 1993; Strommen 1993). Här finns rika möjligheter till utveckling av genusteori.

Projektet är av stor samhällelig relevans eftersom kunskaper om homosexuella föräldrar med barn är bristfälliga i Sverige. I det statliga betänkandet *Barn i homosexuella familjer* (SOU 2001:10) efterfrågas kunskap på området och behov av forskning på området framhålls. Yrkesverksamma som kommer i kontakt med homosexuella familjer – förskolepersonal, lärare, anställda inom hälso- och sjukvård och socialtjänst – har idag otillräckliga kunskaper om de specifika villkor som präglar den homosexuella familjens levnadsomständigheter, både föräldrar och barn. Med kunskaper och erfarenheter kan samhällelig och heterosexism brytas. Vid Columbia University School of Social Work, New York, pågår arbetet med att samla och implementera kunskap om homosexualitet inom den sociala barnvården (Mallon 1998; 1999; se också Patterson & Redding 1996). Ett liknande arbete skulle behövas i Sverige. Amerikansk skolforskning har visat betydelsen av att lärare är införstådda med att det finns barn som växer upp i homosexuella familjer. Barnen har rätt att bemötas som vilka barn som helst, samtidigt som läraren behöver vara införstådd med deras specifika förutsättningar (Ryan & Martin 2000).

I forskning inom området klinisk psykologi har dessa frågor alltmer kommit att uppmärksammas. Det har framhållits att kliniskt verksamma psykologer måste vara medvetna om de speciella villkor som karaktäriserar livet som homosexuell, och som därmed också berör barnen. Det kan röra sig om utsattheten i att tillhöra en sexuell minoritet (De Monteflores 1993) eller problematik relaterad till att leva med en person av samma kön (Dunne 1999). Homosexualiteten i sig behöver nödvändigtvis inte hamna i förgrunden och därmed hindra ett empatiskt och lyssnande förhållningssätt från behandlarens sida, som rör dess konsekvenser.

Vår studie bör bidra till att lyfta fram homosexuella familjeformer och den komplexitet som kan präglade "nya" familjeformer" (Martin 1998; Wind 1999).

Teoretisk ram och tidigare forskning

Forskning om den "nya" familjen (Silva & Smart 1999) är ett forskningsfält under utveckling, främst genom en grupp kvalitativt inriktade brittiska sociologer (Finch & Mason 1993; Morgan 1996; Smart & Neale 1999). Med av-

stamp i Giddens (1992) och Beck och Beck-Gernsheims (1995) arbeten och deras resonemang om familjerelationers betydelse i det senmoderna samhället, återfinns här en fruktbar teoriram. Vår studie har tagit denna forskning som utgångspunkt. I svensk forskning om familjeliv och föräldraskap finns en teoretisk anknytning till forskningsinriktningen ifråga hos t.ex. Bäck-Wiklund & Bergsten (1997), Halldén (1992) och Hydén (2000 a; 2001).

Ett likartat intresse för senmodernt familjeliv återfinns i den barndoms-sociologiska forskningen (Brannen 1999; Moore, Sixsmith & Knowles 1996; James, Jenks & Prout 1998). Studier med ett uttalat barnperspektiv som utgångspunkt har visat hur barns uppfattningar och erfarenheter bidrar till oförutsedda infallsvinklar på barndomsliv och familjesammanhang (Alanen 2000; Brannen & O'Brien 1995; Halldén 1997 a; 1997 b; 2001; Mayall 2000). Det finns anledning för vår studie att även anknyta till barndomssociologi med dess inriktning på ett barnperspektiv i forskning.

Vad som emellertid saknas såväl inom barndomsforskning som inom forskning om "nya" familjeformer, är studier av homosexuella föräldrar med ett uttalat barnperspektiv som utgångspunkt. De studier som genomförts har ofta inriktat sig på de vuxnas familjerelationer (Henriksson 1994; Weston 1991; Wyers 1987) eller föräldraskapet i sig (Bozett 1980: 1987; Dunne & Bielby 2000; Gatrell et al 1996; Hequembourg 1999; Lewin 1993; Nations 1997; Sullivan, 1996). I de fall barn står i fokus tenderar ett individualpsykologiskt perspektiv att dominera forskningsfältet. I dessa ofta kvantitativt inriktade studier har frågorna gällt *om*, och i så fall *hur*, barns utveckling påverkas av att de har homosexuella föräldrar. Utvecklingen hos barn till hetero- respektive homosexuella föräldrar har jämförts med utgångspunkt i variabler som barnens könsidentitet och sexuella läggning respektive deras psykiska hälsa och självförtroende. Några skillnader mellan barn till hetero- respektive homosexuella föräldrar har inte påvisats, vilket också framgår av kunskapsöversikter som genomförts (Allen & Burrell 1996; SOU 2001:10; Stacey & Biblarz 2001). Det finns enbart en svensk studie på området i form av ett examensarbete, och den visar på liknande resultat (Malmström, 2001).

Vår studie skiljer sig i flera avseenden från ovan nämnda studier. Vi avser inte att relatera barnens erfarenheter och uppfattningar till normerade utvecklingsnivåer, utan som fenomen värda att studera *i sig*. I Sverige har *en* tidigare studie med en dylik utgångspunkt genomförts. På uppdrag av *Kommittén för barn i homosexuella familjer* (SOU 2001:10) har en av oss, Karin Zetterqvist Nelson, intervjuat ungdomar och unga vuxna om sina upplevelser av att ha homosexuella föräldrar. Studien visar att betydelsen av föräldrarnas homosexualitet är nära förknippad med hur relationen till föräldern värderas av barnen. När relatio-

nen upplevs som god ges homosexualiteten en underordnad betydelse och vice versa (Zetterqvist Nelson 2001). Informanterna i intervjustudien är barn som tillkommit i en heterosexuell relation, vilket kännetecknar de flesta studier av ungdomar och unga vuxna som växt upp med homosexuella föräldrar. Detta förhållande ger upphov till specifika uppväxtvillkor. För det första har livet för flera av barnen präglats av skilsmässoupplevelser (se också Lewis 1980), för det andra har den homosexuella föräldern "kommit ut" som homosexuell under barnens uppväxt.

Vår studie handlar om familjer där barnen *tillkommit* i en homosexuell relation och där de sedan födseln *växt upp* med homosexuella föräldrar. Internationellt är det ett område som beforskats i viss omfattning, främst utifrån ett psykologiskt inriktat perspektiv. Här finns studier som fokuserat på lesbiska par som genomfört en s.k. privat insemination (Flaks et al 1995; Golombok et al 1997; McNeill et al 1998). Utöver dessa återfinns också forskningsprojekt som fokuserat på familjer där barnen tillkommit via insemination vid klinik, en belgisk studie (Brewaeys et al 1993), en amerikansk (Chan et al 1998 a) samt en brittisk studie (Golombok 1999 a). Dessa studier baserar sig primärt på kvantitativa forskningsmetoder, och har utformats som jämförande studier med barn till heterosexuella föräldrar respektive barn som tillkommit via insemination i heterosexuella familjer. Forskningsfrågorna har handlat om föräldrarnas och barnens psykiska hälsa och sociala relationer, om föräldrarnas sätt att hantera och fördela ansvar i hemmet, samt deras sätt att fostra barnen. Liksom påvisats i tidigare studier, uppvisar inte de barn som tillkommit i homosexuella relationer tecken på psykisk eller social ohälsa. De skillnader som framkom bestod främst av att båda föräldrar i den homosexuella familjen i större omfattning delade, och var delaktiga i, föräldraskapet. Detta till skillnad mot de heterosexuella familjerna där kvinnorna uppvisade större föräldraengagemang än männen. Denna skillnad tolkades som ett uttryck för könsrollskillnader, snarare än sexuell läggning (Brewaeys et al 1997; Chan et al 1998 b). Forskningen visar generellt att effekten av föräldrarnas könstillhörighet utgör en större påverkan på familjelivet än föräldrarnas sexuella läggning (Stacey & Biblarz 2001). I studier av familjer som fått barn via insemination vid klinik har också frågan om hur barnen informeras om hur de kommit till, tagits upp. Det visade sig att lesbiska par i högre omfattning pratar med barnen om hur de har kommit till, och berättar för barnen vem som är förälder och hur spermadonation som företeelse kan förstås. Heterosexuella par som fått barn med hjälp av insemination vid klinik tenderar i större omfattning att dölja för barnen hur de kom till, vilket framstår som relaterat till föreställningar om betydelsen av genetiska band (Brewaeys et al 1997; Golombok 2000).

I Storbritannien har en grupp forskare genomfört ett större sociologiskt in-

riktat forskningsprojekt som har fokuserat på homosexuellas relationer, både i kärleksrelationer och som föräldrar, och i vänskapsrelationer (Weeks, Heaphy & Donovan 2001). Frågorna har varit inriktade på hur individer i olika familjeformer lever i sin vardag och hur relationer och föräldraroller hanteras. Villkoren för att leva som homosexuell och att bilda familj handlar inte bara om att hantera stigmatisering och marginalisering utan också om att utforma "nya" familjeformer. I intervjuerna framkommer att en grundläggande utgångspunkt för de lesbiska paren är att barnen äger rätt att få kunskap om den biologiska fadern. Faderskapets konkreta utformning skiftar emellertid, alltifrån en nära kontakt där barnen regelbundet träffar och bor med pappan, till en mer formell relation (Donovan 2000).

Det är därför väl motiverat att i forskningsstudier studera villkoren för homosexuella föräldrar med barn och hur de organiserar och hanterar familjelivet, samt vad detta innebär för barns livsvillkor och uppväxt. Ett sådant fokus torde också bidra till att belysa nya familjeformer på ett mer generellt plan, i en tid då ett delat föräldraskapet inte längre med automatik innebär ett delat boende.

Metod och arbetsplan

För att knyta kontakt med berörda familjer och föräldrar valde vi att i ett första steg vända oss till organisationen *Regnbågsföräldrar*, en stödorganisation för omkring 400 homosexuella föräldrar. Projektiden mottogs positivt. Vi hade under denna period också kontakter med RFSL och fick chansen att presentera projektet i tidningen *Kom Ut*. Genom dessa kontakter gavs vi möjligheter att både utveckla våra idéer och förankra metodologin på ett gynnsamt sätt.

Urvalet av deltagare i projektet genomfördes i två steg. Vi avsåg att kartlägga vilka olika familjeformer som kan förekomma när homosexuella par väljer att bilda familj. En enkät med frågor om familjeform, barnens tillkomstsätt och ålder distribuerades med hjälp av ansvariga för nätverket. Till enkäten bifogades information om vår huvudstudie. Kartläggningen påbörjades till hösten 2001. Den bygger på intervjuer med föräldrar och barn.

Vi har hittills genomfört 29 intervjuer med olika par, som sammantaget utgör 22 familjer. I mötet med deltagarna i forskningsprojektet framkom en stark vilja att få berätta sin "familjehistoria", både om det ofta långvariga och utdragna planerandet som förekommit innan barnens tillkomst och om det liv som följt efter barnets tillkomst. Med avstamp i narrativ teori (Andrews, Day Sclater, Squire, & Treacher 2000; Hydén 2000 b; Hydén, & Hydén 1997) fick intervjuerna en utformning som kom att gynna framväxten av personliga berättelser. Tre frågor framstod som mest fruktbara: Vad är en familj? Hur kom den här familjen till? Vilka för- och nackdelar kan ni se med denna familje-

form? Intervjusamtalen spelades in på ljudband och genomfördes under år 2002. Arbetet med analysen av dessa intervjuer skall genomföras under 2003 och 2004.

Under denna period funderade vi kring möjligheterna att intervjua barn, såväl yngre som äldre. Med tanke på de etiska problem som följer av att intervjua barn om deras familjer, där t.ex. idén att barnets familj är annorlunda kan väckas, valde vi ett angreppssätt som innebar ett mindre intrång i barnets liv. Föräldrarna gavs bandspelare och ombads att intervjua barnen om sin familj. Fem familjer ställde upp som villiga att pröva denna metod, vilket resulterade i att vi har fem barnintervjuer, genomförda av föräldrarna, med sammantaget sju barn. Vi har också blivit erbjudna att intervjua de äldre barnen, vilket vi planerar att göra för att förstärka barnperspektivet.

Preliminära empiriska fynd

Kartläggningen av familjeformer via enkäter syftade till att få en uppfattning om vilka olika typer av familjeformer som återfinns. Enkäten skickades ut via *Regnbågsföräldrarnas* medlemsregister, sammantaget 190 enkäter. Det innebar inte att 190 individer fick en enkät, utan de har skickats till 190 hushåll. I vissa fall hade individerna ifråga flyttat utan att lämna ny adress, andra hade gått ur organisationen, en del är stödmedlemmar och en antal medlemmar fick två enkäter. Sammantaget skickades ca 80 enkäter tillbaks till organisationen, vilka sedan vidarebefordrades till oss forskare. De 59 enkäter som kom att vara relevanta för studien hade skickats in av homosexuella par, kvinnor eller män, som planerat, fött och levde med barn.

En första tentativ typifiering har genomförts, som en del i ett pågående analysarbete. Den visar på en rad olika konstellationer som gått att urskilja via enkäterna. Det handlar inte om fasta och oföränderliga familjeformer, utan de bör ses som familjeformer som uppstår och förändras i pågående processer. Flera av de individer och par som vi har träffat under olika perioder i sitt liv, levt i andra konstellationer. Vi har valt att ta barnen som utgångspunkt i en tentativ kategorisering.

Först har vi de barn som tillkommit i familjer där ett lesbiskt par planerat att skaffa barn tillsammans med ett bögepar. Barnen bor då växelvis hos sina båda föräldrapar, där omfattningen har varierat beroende av barnens ålder. Sedan finns det barn som bor med det lesbiska föräldraparet, dvs. mamma och medmamma, men som träffar sin pappa eller sin pappa och medpappa regelbundet, som t.ex. varannan helg och en dag i veckan. Det finns också barn som bor med sin pappa och medpappa, där barnen adopterats eller tillkommit via surrogatmamma. Andra barn bor med mamma och medmamma, och som känner till och har träffat sin biologiska far, men där kontakten är sporadisk. Det finns

också barn som växer upp med och bor med sin mamma och medmamma, och som tillkommit via anonym insemination. Sedan finns det också barn som bor med en ensamstående mamma eller pappa, där barnet tillkommit antingen via adoption eller via privat insemination.

Denna tentativa uppdelning i olika familjeformer kommer att analyseras ytterligare som en utgångspunkt för en fördjupad diskussion kring hur barns liv organiseras med utgångspunkt i frågor kring vårdnadsansvar, boende och umgänge med föräldrar. Här skapas också möjligheter för att ytterligare belysa de familjeformer som uppstår efter att heterosexuella föräldrar genomgått skilsmässa. Många barn lever idag i familjer där de lever växelvis med sin biologiska föräldrar i separata hushåll, där barnen också möter styvföräldrar och styvsyskon i olika konstellationer.

Kommande frågeställningar

I en diskursanalytiskt inriktad studie har Victoria Clarke (2002) studerat olika sätt att framställa och presentera homosexuellt föräldraskap ("lesbian and gay parenthood"), i såväl mediasammanhang som i empiriskt forskningsmaterial genererat ur fokusgrupper och intervjuer. Clarke urskiljer två diskurser. I den ena framhävs likheten mellan homosexuella och heterosexuella föräldrar, främst genom en betoning av att det är kärlek, omsorg och ansvar som ligger till grund för familjelivets olika aspekter. Det innebär en normalisering av det homosexuella föräldraskapet. I den andra diskursen framhävs det homosexuella föräldraskapet som något annorlunda och i vissa avseenden bättre än det heterosexuella. Det görs hänvisningar till hur det homosexuella föräldraskapet, med betoning på lesbiska par, undviker att upprätthålla ett ojämlikt förhållande mellan könen, till skillnad från det heterosexuella föräldraparet. Det är diskurser som Clarke hävdar inte entydigt går att hävda vara sanna eller falska, utan de bör ses som politiska strategier. Den förstnämnda gynnar en anpassning och assimilation till rådande samhällsnormer, den andra bidrar till att lägga en grund för skapandet av en familj som skiljer sig från de rådande normerna.

Det utgör ett diskursivt sammanhang som avspeglas i vad som berättas i våra intervjuer, men som också blir belyst på ett sätt som bidrar till en fördjupad förståelse och ökat reflekterande kring dessa båda diskurser. Informanterna kan berätta om sitt liv som anpassade till de normer som idag omfattar barnfamiljer generellt, oavsett form. Kärlek och omsorg till barnen står i förgrunden och antyder den sociala och kulturella normen som idag omfattar alla familjer; barnen måste älskas och tas omhand för att växa upp till goda samhällsmedborgare. Samtidigt upplever man en skillnad som består i att det homosexuella föräldraskapet är något annorlunda och att de som idag lever i dessa familjer står inför att utforma "nya" berättelser (se också Weeks, Donovan, & Heap

1999). Vi har t.ex. lyssnat på berättelser om medmammor, som aktivt deltagit i tillblivelsen av barnet, levt med den gravida kvinnan/biologiska mamman under graviditeten, deltagit på förlossningen och sedan varit en aktiv del i barnets liv under uppväxten. Ett socialt föräldraskap präglad av den tid som det innebär att följa barnet från konception till födsel, och aktivt deltagande i barnets tidiga uppväxtår. Vi har också mött pappor som donerat sin sperma för att bli pappor men som under graviditet och spädbarnstiden känner sig fjärrade ifrån den process det innebär att följa en graviditet och första spädbarnstiden. Här finns en rad olika berättelser om hur man som pappa och medpappa hanterar denna tid när man inte bor med den andra biologiska föräldern. Återkommande har vi också fått lyssna till berättelser om styrkan i att vara många vuxna i familjen, som sammantaget formar ett starkt och hängivet nätverk runt barnet eller barnen.

Med utgångspunkt i vad som framkommit i enkätmaterialet samt intervjuerna finns i vårt forskningsmaterial en rad aspekter som kan bidra till fördjupade analyser av frågor som rör vårdnad av och boende med barn, dimensioner som rör biologiskt/socialt föräldraskap samt frågor rörande föräldraskap och sexuell orientering.

Referenser

- Alanen, L. 2000: "Childhood as a generational condition: Towards a relational theory of childhood". *Research in childhood: Sociology, culture & history. A collection of papers.* University of Southern Denmark.
- Allen, M. & Burrell, N. 1996: "Comparing the impact of homosexual and homosexual parents on children: Meta-analysis of existing research" *Journal of Homosexuality* 32: 19–35.
- Andrews, M., Day Sclater, S., Squire, c & Treacher, A. 2000: *Lines of narrative: Psychosocial perspectives.* London: Routledge.
- Bak, M. 1997: *Enemorfamilien.* Köpenhamn: Forlaget Sociologi
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. 1995: *The normal chaos of love.* Cambridge: Polity Press.
- Bozett, F. 1980: "Gay fathers: How and why they disclose their homosexuality to their children" *Family Relations* 29: 173–179.
- 1987: *Gay and lesbian parents.* New York; Harrington Park Press.
- Brannen, J. & O' Brien, M. 1995: Eds. *Childhood and parenthood.* Institute of Education, University of London.
- Brannen, J. 1999: "Reconsidering children and childhood: Sociological and policy perspectives" In E. Silva & C. Smart (eds.), *The new family?* London: Sage.
- Brewaey, A., Ponjaert, I., Van Steirteghem, A, et al. 1993: "Children from anonymous donors: An inquiry into homosexual and heterosexual parents attitudes" *Journal of Psychosom. Obst. Gynecol.* 14 (special issue): 23–35.
- Brewaey, A., Ponjaert, I., Van Hall E. & Golombok, S. 1997: "Donor insemination: Child development and family functioning in lesbian mother families" *Human Reproduction* 12(6): 1349–1359.
- Bäck-Wiklund, M. & Bergsten, B. 1997: *Det moderna föräldraskapet. En studie av familj och kön i förändring.* Stockholm: Natur och Kultur.
- Chan, R., Raboy, B. & Patterson, C. 1998 a: "Psychosocial adjustment among children

- conceived via donor insemination by lesbian and heterosexual mothers" *Child Development* 69(2): 443-457.
- Chan, R., Brooks, R., Raboy, B. & Patterson, C. 1998 b. "Division of labor among lesbian and heterosexual parents: Associations with children's adjustment" *Journal for Family Psychology* 12(3): 402-419.
- Clarke, V. 2002: "Resistance and normalization in the construction of lesbian and gay families: A discursive analysis" In Adrian Coyle & Celia Kitzinger (Eds.), *Lesbian and gay psychology: New perspectives*. London: Blackwell.
- De Montefiores, Carmen. 1993: "Notes on the management of difference" In L. Garnets & D. Kimmel (eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences*. New York: Colombia University Press.
- Donovan, C. 2000: "Who needs a father? Negotiating biological fatherhood in British lesbian families using self-insemination?" *Sexualities* 3(2): 149-164.
- Dunne, G. 1999: "A passion for 'Sameness': Sexuality and gender accountability" In E. Silva & C. Smart (eds.), *The New Family?* London: Sage.
- & Bielby, D. 2000: "Opting into motherhood; 'That's our kind of constellation'" *Gender and Society* 14(1): 11-61
- Finch, J. & Mason, J. 1993: *Negotiating family responsibilities*. London: Routledge.
- Flaks, D., Ficher, I, Masterpasqua, F. & Joseph, G. 1995: "Lesbian choosing motherhood: A comparative study of lesbian and heterosexual parents and their children" *Developmental Psychology* 31: 105-114.
- Gatrell, N., Hamilton, J., Banks, A., Mosbacher, D. et al, 1996: "The national lesbian study: 1". *American Journal of Orthopsychiatry* 66(2): 272-281.
- Giddens, A. 1992: *The transformation of intimacy*. Cambridge: Polity Press.
- Golombok, S., Tasker, F. & Murray, C. 1997: "Children raised in fatherless families from infancy: Family relationships and the socioemotional development of children of lesbian and single heterosexual mothers" *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 38(7): 783-791.
- Golombok, S., Murray, C., Brinsden, P. & Abdalla, H. 1999 a: "Social versus biological parenting: Family functioning and the socioemotional development of children conceived by egg or sperm donation" *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 40(4): 519-527.
- Golombok, S. 1999 b: "New family forms: Children raised in solo mother families, lesbian mother families, and in families created by assisted reproduction" In: L. Balter & C. Tamis-LeMonda *Child psycholog: A handbook of contemporary issues* Philadelphia: Psychology Press. (s. 429-446)
- 2000: *Parenting: What really counts?* London: Routledge.
- Halldén, G. 1992: *Föräldrars tankar om barn*. Carlssons: Stockholm..
- 2001: *Barnet och boet. Familjen – drömmar om det goda, det spännande och det farliga*. Carlssons: Stockholm.
- Hare, J. 1994: "Concerns and issues faced by families headed by a lesbian couple" *Families in Society* 75(1): 27-35.
- Hequembourg, A. 1999: "Lesbian motherhood negotiating marginal-mainstream identities" *Gender and Society* 13(4): 540-557.
- Henriksson, B. 1994: "Homosexuellas familjer" *Socialvetenskaplig Tidskrift* 1(2-3): 206-225.
- Herek, G. 1993. "On heterosexual masculinity: Some psychical consequences of the social construction of gender and sexuality" I L. Garnets & D. Kimmel (eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences*. New York: Colombia University Press.
- Hydén, L. & Hydén, M. 1997: *Att studera berättelser*. Stockholm:Liber

- Hydén, M. 2000 a: *Samarbetssamtal – socialt arbete med föräldrar*. SoS-rapport 2000:7. Stockholm: Socialstyrelsen.
- 2000 b: "Den berättarfokuserade intervjun" *Socialvetenskaplig tidskrift* 7(1-2): 137-158.
- 2001: "For the child's sake: Parents and social workers discuss conflict-filled parental relations after divorce" *Child and family social work* 6: 115-128
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. 1998: *Theorizing childhood*. London: Polity Press.
- Larsson Sjöberg, K. 2000: *Barndom i länkade familjesystem. Om samhörighet och åtskillnad*. (Akademisk avhandling). Örebro Studies 19.
- Lewin, E. 1993: *lesbian mothers*. Cornell University Press.
- Levin, I. 1994: *Stefamilien – variasjon og mangfold*. Oslo: Aventura Forlag.
- Lewis, K. 1980: "Children of lesbians their point of view" *Social Work*. 25: 231-240.
- Martin, A. 1998: "Clinical issues in psychotherapy with lesbian-, gay-, and bisexual-parented families" In C. Patterson & A. D'Augelli (eds.), *Lesbian, gay, and bisexual identities in families*. New York: Oxford University Press.
- Mallon, G. 1998: *We don't exactly get the welcome wagon*. New York: Columbia University Press.
- 1999: *Let's get this straight: A gay- and lesbian-affirming approach to child welfare*. New York: Columbia University Press.
- Malmström, K. 2001: "Barn med homosexuella föräldrar – barnens syn på sig själva och sina nära relationer" I: *SOU 2001: 10*. Del B.
- Mayall, B. 2000: "Conversations with children: Working with generational issues" In: P. Christensen & A. James (Eds.), *Research with children: Perspectives and practices*. London: Falmer Press.
- McNeill, K., Rienzi, B. & Kposowa, A. 1998: "Families and parenting: A comparison of lesbian and heterosexual mothers" *Psychological Reports* 82: 59-62.
- Moore, M., Sixsmith, J. & Knowles, K. 1996: *Children's reflections on family life*. London: Falmer Press.
- Morgan, D. 1996: *Family connections*. Cambridge: Polity Press
- Nations, L. 1997: "Lesbian mothers: A descriptive study of a distinctive family structure" *Journal of Gay & Lesbian Social Services* 7(1): 23-47.
- Patterson, C. & Redding, R. 1996: Lesbian and gay families with children: Implications of social science research for policy" *Journal of Social Issues* 52: 29-50.
- Phoenix, A. 1991: *Young Mothers?* Cambridge: Polity Press.
- Ryan, D. & Martin, A. 2000: "Lesbian, gay, bisexual, and transgender parents in school systems" *School Psychology Review* 29(2): 207-216.
- SOU 2001:10. *Barn i homosexuella familjer*. Stockholm: Fritzes.
- Silva, E. & Smart, C. Eds. 1999: *The new family?* London: Sage.
- Smart, C. & Neal, B. 1999: *Family fragments?* London: Polity Press.
- Stacey, J. & Biblarz, T. 2001: "(How) Does the sexual orientation of parents matter?" *American Sociological Review* 66: 159-183.
- Strommen, E. 1993: "'You're a what?': Family members reactions to the disclosure of homosexuality" I L. Garnets & D. Kimmel (eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences*. New York: Colombia University Press.
- Sullivan, M. 1996: "'Rozzie and Harriet?' Gender and family patterns of lesbian coparents" *Gender and Society* 10: 747-767.
- Tasker, F. & Golombok, S. 1997: *Growing up in a lesbian family*. New York: The Guilford Press.
- Weeks, J., Donovan, C. & Heaphy, B. 1999: "Everyday experiments: Narratives of non-

- heterosexual relationships" In: E. Silva & C. Smart (eds.), *The new family?* London: Sage.
- Weeks, J., Heaphy, B. & Donovan, C. 2001: *Families of choice and other life experiments: The intimate lives of non-heterosexuals*. Cambridge University Press.
- Weston, K. 1991: *Families we choose: Lesbians, gays, kinship*. New York: Colombia University Press.
- Wind, L. 1999: "Developmental identity crisis in nontraditional families" In: N. Boyd Webb *Play therapy with children in crisis individual, group and family treatment*. New York: The Guilford Press.
- Wyers, N. 1987: "Homosexuality in the family: Lesbian and gay spouses" *Social Work* 32 (2): 143–148.
- Zetterqvist Nelson, K. 2000: *På tal om dyslexi. En studie av hur barn, föräldrar och lärare berättar om och ger betydelse åt diagnoser som dyslexi och specifika läs- och skrivsvårigheter*. (Akademisk avhandling) Tema Barn: Linköpings Universitet.
- 2001: "Döttrar, söner och homosexuella föräldrar". I *SOU 2001: 10. Barn i homosexuella familjer*. Del B.

Summary

In Western society, the nuclear family form has been called into question due to changing historical and social conditions. New ways of forming intimate relationships as well as different views on how family life should be lived have challenged traditional values. A series of alternative family forms can now be seen, for instance the stepfamily, the one-parent family, and the gay and lesbian parent family. This study focuses on the latter, which can be seen as both a force in and a result of this ongoing cultural and societal change. The main purpose is to increase our understanding of and provide empirical insights into the family life of gay and lesbian parents and their families. Our main interest is directed towards families with children, where the children have been planned, given birth to and raised by lesbian and gay parents. The project is funded by *The Swedish Council for Working Life and Social Research* and is being carried out during 2002–2004. Modern sociology of the family and childhood has been a theoretical point of departure. An important purpose of the interviews was to obtain personal stories and a narrative approach will be used in the analysis. Lesbian and gay parents have been interviewed (30 interviews altogether). Three main questions were presented to the informants: What is a family? How was your family created? Tell us about the costs and benefits of this family form? Most of the children in these families were between one and nine years of age, which necessitated special ethical considerations. As a way to obtain stories from the children, five families were provided with tape-recorders for a longer period of time. The parents were then able to talk to their children about their family in an informal way, at an opportune moment. Thus, the young children became research informants in a familiar and well-known context.

Margareta Hydén, docent i socialt arbete, gästprofessor vid tema Barn, Linköpings Universitet.

Karin Zetterqvist Nelson, doktor i barn, lektor på Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings Universitet samt forskarassistent vid tema Barn, Linköpings Universitet